

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 16 februari 1939 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 35 § rättegångsbalken.

Genom en den 28 oktober 1938 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 4, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 11 kap. 35 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 35 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

11 kap.

35 §.

Skall någon till hovrätt stämmas, give käranden till hovrätten in skriftlig ansöknings om stämning. Stämning till hovrätt må, i den ordning Konungen bestämmer, i hovrättens ställe givas av ledamot av hovrätten eller befattningshavare vid denna. I övrigt vare om stämning till hovrätt lag som i fråga om stämning till underrätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Ansökan om stämning till underrätt kan göras muntligen eller skriftligen. Enligt 11 kap. 3 § rättegångsbalken gives stämning till häradsrätt av häradshövdingen eller av denne förordnad stämningssivare. Stämning till rådhusrätt gives jämlikt samma lagrum av den som är därtill satt eller, där någon sådan ej finnes, av rättens ordförande.

Skall någon stämmas till hovrätt åligger det enligt 11 kap. 35 § rättegångsbalken käranden att hos hovrätten göra skriftlig ansökan om stämning. Bestämmelsen om skriftlig stämningsansökan till hovrätt sammanhänger med hovrätternas på skriftligt förfarande grundade arbetssätt. Över dylik ansökan tillkommer det vederbörande hovrättsdivision att besluta.

Beträffande stämning av vittne till underrätt respektive hovrätt gäller enligt 17 kap. 3 § rättegångsbalken vad om partsstämning är för motsvarande fall stadgat.

Den vid 1936 års riksdag beslutade lagstiftningen angående utsträckt användning av muntliga förhör i hovrätt har medfört, bland annat, ökat inkallande av vittnen i mål vid hovrätt. I en inom justitiedepartementet upprättad *promemoria* i ämnet har framhållits, att då det icke torde kunna anses erforderligt att stämningsansökan — i varje fall icke då fråga vore om stämning av vittne — erhöile den nuvarande omständliga behandlingen, syntes en förenklad stämningsgivning till hovrätt böra övervägas. Saken borde enligt uttalande i *promemorian* lämpligen ordnas efter i huvudsak samma princip som gällde i fråga om underrätt. Stämningen till hovrätt skulle sålunda kunna givas av ledamot av hovrätten eller befattningshavare vid denna. Frågan vem som inom hovrätten skulle ifrågakomma såsom stämningsgivare borde enligt *promemorian* regleras i administrativ ordning. Det finge sålunda ankomma på vederbörande hovrätt att hos Kungl. Maj:t hemställa om ändring i arbetsordningen, varigenom ifrågavarande åliggande lades på viss eller vissa personer inom hovrätten. Måhända vore det lämpligt att tillsvidare meddela särskilda bestämmelser endast såvitt anginge vittnesstämmningar, i vilket hänseende frågan hade sin egentliga betydelse. För genomförandet av den föreslagna ordningen erfordrades emellertid att 11 kap. 35 § rättegångsbalken underginge viss ändring. I anledning härav hade i ett vid *promemorian* fogat förslag till lag om ändrad lydelse av sistnämnda lagrum upptagits ett stadgande av innehåll att stämning till hovrätt finge, i den ordning Konungen bestämde, i hovrättens ställe givas av ledamot av hovrätten eller befattningshavare vid denna.

Över *promemorian* och lagförslaget hava rikets hovrätter efter remiss avgivit *utlåtanden*. Lagändringen har tillstyrkts av Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Övre Norrland. Göta hovrätt har funnit den föreslagna lagändringen möjliggöra en ordning, som vore för både hovrätterna och parterna fördelaktigare än den nuvarande, men ifrågasatt ytterligare lätnad i förevarande hänseende. Hovrätten har härutinnan hemställt, att den ifrågasatta lagändringen finge det innehåll, att stämning till hovrätt kunde givas ej endast av ledamot av hovrätten eller befattningshavare vid denna utan även — åtminstone såvitt anginge vittne — av allmän åklagare i målet.

I propositionen anför departementschefen följande:

»Den utsträckta användningen av muntliga förhör i hovrätt, som blivit en följd av 1936 års lagstiftning i ämnet, synes, på sätt i förenämnda *promemoria* föreslagits och av hovrätterna tillstyrkts, böra föranleda till införande av bestämmelser om en förenklad stämningsgivning till hovrätt. Såsom stämningsgivare torde böra ifrågakomma ledamot av hovrätten eller befattningshavare vid denna. Däremot torde icke, på sätt i ett yttrande över *promemorian* ifrågasatts, allmän åklagare böra medgivas rätt att utfärda stämning

å vittne i tjänstemål. För hovrättens planläggning av förhöret synes nämligen hovrätten böra utan tidsutdräkt erhålla uppgift å de personer vilka äro avsedda att höras såsom vittnen. Detta önskemål tillgodoses bäst genom att vittnesstämning begäres i hovrätten.»

Beträffande frågan i vilka fall vittne eller sakkunnig skall höras i hovrätt erinras om följande.

Rörande muntliga förhör i hovrätt i fullföljda mål innehåller rättegångsbalken regler i 26 kap. 15 § och 27 kap. 15 §. Enligt dessa båda lagrum äger hovrätt, då den i ett fullföljt mål finner nödigt att, till vinnande av utredning i målet, muntligt förhör med parterna hålles, anställa sådant förhör eller, då särskilda skäl därtill föranleda, uppdraga åt underrätt att hålla förhöret. I fråga om besvärsmål gäller vidare, att då klagande, som dömts till visst strängare straff, i besvärsskriften eller, om hovrätten förordnat om motpartens hörande över besvären, inom förklarings tiden begärt att bliva personligen hörd inför hovrätten, är muntligt förhör obligatoriskt, såvida icke särskilda skäl däremot äro. Avses med förhöret företrädesvis att vinna upplysning rörande viss omständighet eller finner hovrätten nödigt att i målet höra vittne eller sakkunnig, skall hovrätten angiva detta i beslutet. I vissa fall må ändring i underrätts utslag i fråga om straff icke göras utan att den tilltalade beretts tillfälle att komma tillstådes vid muntligt förhör.

Vid framläggande av proposition till riksdagen 1931 angående huvudgrunderna för en rättegångsreform (nr 80 s. 116) anförde dåvarande chefen för justitiedepartementet i fråga om bevisupptagning i överrätterna bl. a.: En tillämpning av omedelbarhetsprincipen kräver, att det material, varå underrätten grundat sin dom, åter förebbringas inför överinstansen i den mån det äger betydelse för de frågor, som dragits under överrättens prövning. Denna princip bör emellertid icke i fråga om överrättsförfarandet uppehållas i hela sin stränghet. Överrättens uppgift i fråga om bevisningen bör i första hand avse en överprövning av underrättens verksamhet härutinnan. Underrättens bevisningsresultat kvarstår, i den mån ej genom den i överrätten förebragta bevisningen tilltron till detsamma rubbats. Därest överrättens uppgift i fråga om bevisningen på detta sätt begränsas, göra sig icke samma betänkligheter gällande att såsom bevis i överrätten åberopa protokollen över bevisupptagningen i underrätten. Helt visst råder icke mer än en mening därom, att det i varje fall bör stå parten öppet att i mellaninstansen förebringa sin bevisning ånyo, alltså på nytt låta där avhöra sina vittnen ävensom fullständiga sin tidigare bevisning.

I sitt i anledning av denna proposition avgivna utlåtande (nr 1 s. 25) yttrade särskilda utskottet: Lika med departementschefen finner utskottet riktigt, att i hovrätt bevisningen får förebbringas genom åberopande av det i underrätten förda protokollet samt att domstolen alltid bör äga förordna, att bevisningen skall i erforderliga delar ånyo omedelbart förebbringas. Däremot kan utskottet icke förordna, att rätt tillerkännes part att under alla

förhållanden åter förebbringa sin bevisning. Därigenom skulle part erhålla möjlighet att i onödan framtvinga ett upprepande av underrättsförfarandet med därav följande tidsförlust och kostnader ej blott för det allmänna utan även för motparten, vittnen med flera. Det synes därför böra läggas i domstolens hand att pröva, huruvida behov av förnyad bevisupptagning föreligger. Dessa regler torde böra gälla även för de grövre brottmålen. Jämväl i dessa mål bör det bli beroende på domstolens avgörande, huruvida bevisningen skall framläggas omedelbart eller förmedlas genom protokoll.

I processlagberedningens den 29 november 1938 avgivna förslag till rättegångsbalk anföres å sid. 515 i motiven (Stat. off. utr. 1938: 44): »Såsom framgår av 35 kap. 13 § är frågan huruvida muntligt bevis, som upptagits vid underrätten, skall upptagas ånyo i hovrätten, beroende av hovrättens beslut. Hovrätten äger förordna, att sådant bevis skall upptagas ånyo, om bevisupptagningen finnes vara av betydelse för utredningen. Yrkar part, att dylikt bevis åter skall upptagas, har hovrätten att pröva, huruvida upptagandet kan anses sakna betydelse. Tillika äger hovrätten den rätten i allmänhet tillkommande befogenheten att avvisa bevisning, som finnes sakna betydelse, och att i vissa fall självant föranstalta om bevisning. Med hänsyn härtill och då parterna sålunda icke ha en ovillkorlig rätt att få av dem åberopade bevis upptagna, torde det vara erforderligt, att hovrätten vid utsättande av huvudförhandling bestämmer, i vilken utsträckning muntlig bevisning kommer att upptagas, och underrättar parterna därom. Hovrätten skall även kalla vittnen och sakkunniga, som skola höras. Hovrättens beslut att inkalla vissa vittnen eller sakkunniga hindrar ej, att part till huvudförhandlingen medför andra personer, som han anser böra höras. Det tillkommer dock alltid hovrätten att pröva, huruvida deras hörande bör tillåtas.»

Utskottet.

Förevarande förslag åsyftar i främsta rummet ett förenklat förfarande i fråga om stämning av vittne till hovrätt, då muntligt förhör inför hovrätten hålles. För närvarande behandlas ansökan om sådan stämning av vederbörande hovrättsdivision, under det att enligt förslaget stämning skulle efter Kungl. Maj:ts bestämmande kunna givas av ledamot av hovrätten eller befattningshavare hos denna. Någon olägenhet av att — liksom en ledamot i hovrätt för närvarande äger besluta kommunikation i besvärsmål — tillerkänna en ledamot behörighet att besluta om vittnesstämning till hovrätt torde icke uppstå; prövning av stämningsansökningen bör i dylika fall liksom vid beslut om kommunikation ankomma på ordföranden eller vice ordföranden å divisionen. Denna överflyttning av beslutanderätten innebär ej rubbning av den hovrätten tillkommande befogenheten att pröva huruvida vittnets hörande är erforderligt. Ät befattningshavare vid hovrätt synes beslutanderätt i fråga om vittnesstämning böra anförtros allenast i det fall då advokatfiskal för talan i mål varmed hovrätten tager befattning såsom första instans. Här synes advokatfiskalen kunna erhålla rätt att själv instämma de vittnen han finner erforderliga; i tveksamma fall lär han icke

underlåta att inhämta divisionsordförandens mening. Utskottet, som förutsätter att rätten att pröva frågor om stämning till hovrätt kommer att av Kungl. Maj:t i hovrätternas arbetsordningar regleras under hänsynstagande till vad ovan anförts, har med hänsyn härtill icke velat framställa någon erinran mot det framlagda förslaget.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 16 februari 1939.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Karl Emil Johanson*, *Wagnsson*, *Ewerlöf*, *Gärde*, *Karl Johan Olsson*, *Verner Andersson* och *Brandt*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist*, *Lindqvist*, *Olsson* i Mellerud, *Gezelius* och *Berg*, fru *Gustafson* samt herrar *Hansson* i Vännäsby och *Gustafsson* i Lekåsa*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

